ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI KRAŽIŲ KOLEGIJOS AIKŠTĖJE

Tauras POŠKA

2002 m. rugpjūčio–spalio mėn. atlikti archeologiniai tyrinėjimai Kražių (Kelmės r.) buvusios jėzuitų kolegijos aikštės vietoje.

Nukasinėjamą 1–1,2 m storio viršutinį sluoksnį R aikštės pusėje P kryptimi nuo P kolegijos sienos sudarė permaišytas pilkšvas smėlis. 0,3 m gylyje, 16,6 į V nuo PR kolegijos pastato PR kampo, surasta akmenų–plytų mūro, rišto kalkių skiediniu, laiptinė. 4,3x3,2 m. Laiptinė vedė į kolegijos pastato rūsį, buvęs įėjimas iš rūsio pusės užmūrytas, iš lauko – užverstas akmenimis. V pusėje, 3,5 m į R nuo PR pastato kampo, 0,7 m gylyje, atkasta dar viena 3,2x4,5 m dydžio laiptinė, vedusi į rūsį. Ji taip pat sumūryta iš akmenų ir plytų, rištų kalkių skiediniu. Laiptinės datuotinos XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia ir priklauso buvusios Radvilų reprezentacinės pilies laikotarpiui.

Pilkšvo smėlio sluoksnyje aptikta XVI–XIX a. buitinės keramikos, stiklo, XVI–XVII a. koklių fragmentų. Radiniai aptikti kartu su XX a. stiklo ir keramikos šukėmis. Iškastas 2x2 m dydžio šurfas, įžemis – smėlis, surastas 1,6 m gylyje nuo buvusio paviršiaus.

25 m į P nuo kolegijos pastato P sienos, 0,3–0,4 m gylyje, atkasti pamatų fragmentai. Pamatai mūryti iš lauko riedulių, rištų kalkių skiediniu. Akmenys sudėti tiesiai ant įžemio, pamatų apačia – 1–1,2 m gylyje nuo buvusio paviršiaus. Sienos storis – 1–1,3 m. Nustatyta, kad tai – buvusios „Žiburio“ gimnazijos, pastatytos 1908 m. ir sudegusios prieš Antrąjį pasaulinį karą, pastato pamatai. Pastatas buvęs 26x16 m dydžio. PR kampas ir sienos P dalis nugriauti. Buvusios gimnazijos pastato viduje ir P pusėje (link Kolegijos g.) įžemis – smėlis, pasiektas jau 0,3–0,4 m gylyje nuo buvusio paviršiaus. Archeologinių radinių ir vertingo kultūrinio sluoksnio horizonto neaptikta.

Toliau tyrinėjimai tęsti kolegijos aikštės V pusėje, buvusios bažnyčios vietoje. Po velėnos sluoksniu buvo pilko permaišyto smėlio sluoksnis, kurio storis – 0,5 m P dalyje ir 0,7 m Š pusėje. Jau 0,5–0,7 m gylyje nuo buvusio paviršiaus PV aikštės pusėje atidengtos buvusios bažnyčios, statytos XVII a. viduryje, mūrų liekanos. Atkasti 5 plytų–akmenų mūrų, rištų kalkių skiediniu, fragmentai. Jie stipriai apardyti, sumūryti ant įžemio – smėlio. Pamatų apačia atkasta 1,5–1,8 m gylyje nuo buvusio paviršiaus. Prie kolegijos PV pastato, 0,7 m gylyje surasti arkinio pamato fragmentai. Nustatyta, kad tai buvusios galerijos, jungusios kolegijos pastatą su bažnyčia, liekanos. Pamatai apgriuvę, R siena prasideda nuo kolegijos pastato PV kampo, jos matmenys – 8x1,3 m, ji buvo įkasta iki 1,9 m gylio nuo dabartinio paviršiaus. V siena buvo lygiagreti kolegijos V sienai, orientuota (kaip ir R) ŠV–PR kryptimi. Jos ilgis – 20 m, plotis – 1–1,2 m. Ji daug prasčiau išlikusi, centrinėje dalyje visai suardyta. Bažnyčios ir galerijos pamatų mūrai datuoti XVII a. viduriu.

13 m į V nuo kolegijos pastato V sienos atkastas 9x6 m akmenų mūro, rišto kalkių skiediniu, fragmentas. Manoma, kad tai buvusio ūkinės paskirties pastato liekanos. Kadangi čia archeologinių radinių nesurasta, jo datavimas lieka neaiškus.

Aikštės ŠV pusėje (ūkinio pastato aplinkoje), 0,5–1 m gylyje po pilko smėlio sluoksniu atkastas įžemis – smėlis.

Likusioje ploto dalyje, senosios bažnyčios vietoje, po pilko smėlio sluoksniu prasidėjo pilkos žemės, vietomis permaišytos su moliu, sluoksnis. Šiuose sluoksniuose aptikta XVII–XX a. buitinės keramikos, stiklinių indų, koklių fragmentų, geležinių radinių.

Norint nustatyti kultūrinio sluoksnio storį, pobūdį ir aptikti buvusios bažnyčios ŠR sienos pamatus, 8 m į P nuo pastato PV kampo atidengtas 20x10 m dydžio plotas. Tiriant šioje vietoje nustatyta, kad pilkos žemės sluoksnio storis siekė 0,2–0,3 m. 1 m gylyje atkastas 0,2–0,4 m storio smulkių statybinių griuvenų sluoksnis. Š perkasos pusėje, 3 m nuo galerijos R pamato fragmento, matėsi aiški griuvenų sluoksnio riba, buvusi V–R kryptimi. Griuvenų sluoksnyje aptikta XV(?)–XIX a. archeologinių radinių. Šis sluoksnis greičiausiai susidarė griaunant bažnyčią. Jame surasta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų.

Ploto Š pusėje (už griuvenų sluoksnio ribos), 1 m gylyje, atidengtas įžemis – smėlis, kuriame išryškėjo penkios 1–1,3 m skersmens ovalo formos duobės, užpildytos juoda žeme su smulkiais degėsiais. Nustatyta, kad duobės plokščiadugnės, 0,2–0,4 m gylio. Jose aptikta smulkių XVII–XX a. stiklinių indų fragmentų. Duobių paskirtis nenustatyta.

Likusioje ploto dalyje nukasus griuvenų sluoksnį, 1,3–1,4 m gylyje atkastas įžemis. Tik P ir centrinėje ploto dalyse atkastos 5 duobės su žmonių kaulais. Duobių paviršiuje buvę skeletai buvo tik dalinai apardyti, apačioje kaulai netvarkingai suversti. Jose surasta ne mažiau kaip 33 žmonių palaikai. Spėjama, kad palaikai perlaidoti griaunant bažnyčią. Manoma, kad bažnyčios kriptose buvę palaikai mumifikavosi, o perlaidojus sunyko. Perlaidojant jie atsirado duobių paviršiuje, į dugną sudėjus visiškai skeletuotus palaikus. Duobėse ir jų aplinkoje surinkta XVII–XIX a. koklių nuolaužų. Kultūrinis sluoksnis ploto vietoje galutinai ištirtas.

ARCHEOLOGICAL EXPLORATIONS IN THE KRAŽIAI COLLEGE SQUARE

In 2002 the Kražiai College Square was explored. A part of the college building – the staircase – dated to the 16th–17th centuries was detected. Also the remains of the masonry of the church built in the 17th century were uncovered. In the square 5 pits with artefacts of the 17th–20th centuries were found. In the rest of the territory 33 burials were found.

NAPOLEONO DIDŽIOSIOS ARMIJOS KARIŲ MASINĖS KAPAVIETĖS TYRINĖJIMAI VILNIUJE

Justina POŠKIENĖ

2001 m. rudenį, kasant tranšėją inžinerinėms komunikacijoms Vilniuje, Šiaurės miestelio teritorijoje, aptikta masinio palaidojimo vieta. Buvo nustatyta, jog tai – 1812 m. Prancūzijos – Rusijos karo Napoleono Didžiosios armijos karių palaikai.

2002 m. vasario mėn. archeologų ir antropologų grupė preliminariai žvalgė masinės